

IRAZSVETLJENSTVO: Kulturno in Duhovno gibanje v 18. stoletju

- Zavzemanje za:
 - racionalizem
 - osvoboditev od praznoverja
 - verska strpnost
- filozof Ernest Troeltsch: razsvetljenstvo je začetek in temelj modernega obdobja evropske kulture in zgodovine – v nasprotju z dotedanjo cerkveno & teološko kulturno usmerjenostjo
- nove metode raziskovanja: kritičnost človekovega razuma
- preučevanje države, družbe, gospodarstva
- svoboda in enakost ljudi –ni več vere v avtoritete, plemstvo
- vera v znanost in napredek, vera v napredek človekove kulture
- naravne pravice človeka: svoboda mišljenja, vere, tiska, enakost pred zakonom
- kritiziranje fevdalne družbe

- najprej v Franciji

FILOZOFI:

- **John Locke:** nauk o naravnem pravu-pravica do življenja, svobode, lastnine-temelji idej o človekovih pravicah (človek se rodi kot nepopisan list-izoblikujejo ga izkušnje)
- v 1/2 18.st.: Francoza :
- **Voltaire:** kritika političnih razmer v Franciji-primerjava z Anglijo, proti inkviziciji,mučenju,odprava privilegijev,cerkev-gl. nasprotnik človek.pravic
- **Montesquieu:** satirično delo Perzijska pisma-smeši nemoralnost francoskega plemstva,duhovščine, problemi v družbi, delo Duh-državljeni so svobodni le,če je oblast razdeljena na zakonodajno, izvršilno, sodno

- **Ženevski JEAN-Jacques Rousseau:** vpliv Grške antične demokracije □ zamisel o demokratični ureditvi, kritika absolutistične države+ideja suverenosti ljudstva, vrednost čustev
- **Nemec Immanuel Kant:** nauk o odgovornem vladarju □ pospeši razvoj Nemčije & vpliv na pruske reformatorje 19.st.

ENCIKLOPEDISTI: v 2.pol.16.st: izhaja Enciklopedija-filozofi v njen objavljajo nove humanistične filozofije-urejata jo [Didero in Delembert] –stroga cenzura

PROSTOZIDARSTVO: prostozidarska društva, zastopali ideje razsvetljenstva, člani: meščani, izobraženci, plemiči, duhovniki

FIZIOKRATIZEM: nova gospodarska teorija

- Francija, 18.st-nadomesti merkantilizem
- utemeljitelj Kene zahteva gosp.svobodo, agrarno reformo, izboljšanje kmetovega položaja-saj samo poljedelstvo ustvarja novo vrednost(manufakture le predelujejo)
- želijo odpraviti fevdalne obveze in olajšajo kmečko breme
- zahtevajo državno podporo za izboljšanje poljedelstva, odpravo monopolov, privilegijev, hočejo svobodno gosp.-načelo konkurence

IZUMI:

- **NAPREDEK NARAVOSLOVNIH VED**
- **FR. KEMIK Antoine Lavoisier** razloži procese oksidacije-utemeljitelj novodobne kemije
- **Lugi Galvani:** galvanski tok
- **Alessandro Volta:** teorija el.toka, izdelava kondenzator, el.merilnik toka
- **Benjamin Franklin:** strelovod, praktična uporaba elektrike
- **Kemik in fizik Humphry Davvy**
- **Fahrenheit:** nauk o toploti, alkoholni termometer
- **Šved Anders Celsius:** živosrebrni termometer

- Fr. Denis Papin: parni stroj, ekonom lonec
- Britanec James Watt: 1783, parni stroj z večjim izkoristkom energije
- Ang. Edmond Halley. Lastna gibanja zvezd
- Ang. James Bradley: aberacija svetlobe